

Анна Георгиева*
кореспондент на www.girodivite.it

...„Аз прочетох много и премогнах много и много време търсах прилично, но никак не можах да намира. В много ръкописи и печатни истории по малко, рядко и накратко се намира. Някой си Маурбуир, латинец, превел от гръцки една кратка история за българските царе, но съвсем кратко – едва се намериха техните имена и кой след кого е царувал. Самият този Маурбуир е написал: „Така казват гърците, поради заиста и невястота, която имали към българите. Не са описали хубавите постъпки и славните дела на българския народ и царе, но накратко и противно тискали, както им е било угодно, за да не се срамуват, че българите много пъти са си побеждавали и са взимали от тях данък.“ От този Маурбуир и от много други истории събрах за много време съществено, поразпространен и съставих тази история.“

Още от самото си поставяне в Хилендарския манастир през 1745, където неговият брат Лаврентий е игумен, Паисий изучава ръкописи и книги в библиотеката. Разпокъсаното знание, което получава от домашните извори, го кара да търси по-обстойни чужди. Най-достъпни се оказват руските преводи, някои от които намира и в Хилендар.

През лятото на 1758 от Сремске Карловци Хилендар отсяда Иован Раич, сръбски духовник и книжовник от българския произход. Той вече е правил проучвания в богатата патриаршийска библиотека в Сремске Карловци, по онова време седалище на така наречената Ипекска сръбска патриаршия. Макар и под турска власт, градът е получил една относителна свобода още след разгрома, който нааня Свещената лига (Австрия, Русия, Венеция, Полша) на Османската империя при Виена 1683 г. В Сремске Карловци, града на най-компактно сръбско население, според турския каймакчък, през 1699 г. е подписан първият мирен договор, с който Високата порта връща на славяните обширни райони от завладените територии.

От Раич Паисий научава, че в патриаршиската библиотека в Сремске Карловци има руски превод на обемната „История“ от Мауро Орбини.

Една случайност скоро му дава така желаната възможност да се зарови в библиотечната съкровищница на патриаршията в Сремске Карловци.

Архимандрит Герасим, пратеник на Хилендар да събира помощи за манастира в района на Сремске Карловци, където и до днес има 18 православни манастира, внезапно се починал. В Хилендар се получава писмо с покана за игумена Исая, по онова време пребиваващ в Далмация, да се отна-

бие и да прибере оставените пари и вещи на починалия. Лаврентий се погрява да замине Паисий.

„Но и този решени протугумен Паисий, когато изпращане с ревност и усърдие, ни най-малко не отстъпва на наименования протугумен Исая“ – е това писмо, след месец пътуване, Паисий се представя в средата на май 1761 година на сремския епископ Павел Ненадович. Приема вестите

Защо Паисий Хилендарски се доверява на „царството на славяните“ от Мауро Орбини?

България притежава 4 оригинала от „Царството на славяните“ от Мауро Орбини. В Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ има три, един от тях с дарствен надпис с мовил от цар Фердинанд от декември 1917 година, заведен във фонда през 1918. Четвъртият екземпляр е в Столична библиотека – София.

и парите и остава безценния за нас, българите, реверс (разписка), с автентичния си подпис, който оригинал и до днес е там „Със собственото си име със собствената ръка подписано и с печат потвърдено – в Карловици 21 ден на месец май 1761“.

Планото му занимание е в библиотеката, тук той чете „Книга Историкография“ на Мауро Орбини, това е един екземпляр, доставен от Санкт Петербург на сръбския патриарх Арсений IV с негови белжежки върху оригинала, поредени от ренесансно по православие и неясниелото с някои тези на бенедиктински Орбини. Времето е съвсем ограничено, Паисий си преписва цялата глава за царство България. В оригинала на италиански тя е от 389 до 473, която е последна на историческия текст – общо 75 страници, за да продължи да я прочита в Хилендар.

Руското издание на „Царството на славяните“ е съкратено, направено е по личното разпореджение на цар Петър Първи от Сава Владиславич, родом от Дубровник, книжовник и дипломат в руския двор, и издадено в Санкт Петербург в 1722 г. Заглавието е „Книга Историкография“, а в подзаглавието ясно се чете името Мауроорбина в една дума, което Паисий различа като Маурбуир. Фактът, че по този начин той штира името му впоследствие в „История славяноболгарска“ показва, че е полюбил единствен руския превод.

Така, „с реверс“ двама европейски историци, на които е съдено да дадат тисък не

само на европейската историография, но най-вече на две съществени каузи. Орбини – на каузата на славянството, и Паисий, който дава на народа си фактологично основание за национално осъзнаване и самоувереност, което тогава, път и днес, толкова липсва на нас, българите.

Но кой е този архимандрит от Рагуза с италианско име, така ревностно преброял гръцки и латински анализи, за да събере доказателства за историческия статус

на славяните и техния основополагащ принос в европейската съдба.

Макар и оскъдни, историческите извори очертават жизнения му път. По произход той е хърватин, роден е в Дубровник вероятно през 1563 г. в семейството на Вишко Орбини.

Според Срао Црвенич (1696 – 1759) – един от първите биографи на дубровнишките книжовници, кръстеното му на момчето е Франо. На 15 години се замонашва в бенедиктински манастир „Св. Мария“ на остров Млет, разположен успоредно на дубровнишкия кряббрежце.

По онова време многобройните и добре съхранени манастирски библиотеки в региона са привличали будни млади хора, които са съзрявали неравномерно религиозното посвещение с желанието за изучаване на манастирската книжнина. Целият последвал живот на Мауро Орбини го доказва. Много скоро висшият клир забелязва неговите пристатия, които не се изразяват в послушание и молитви, а в дълги часове в библиотеката. Търси всякакви възможности да посети други бенедиктински манастири в региона заради техните библиотеки, там научава да чете италиански и латински, ползва гърдите извори в латински превод.

В запазените манастирски анали името на Мауро Орбини за първи път се споменава през 1592, когато е игумен на о. Св. Андрей, в единотен манастир, и след това в средата на август 1593, когато вече 30-годишен е избран за абат на о. Шпан в манастира „Св. Архангел Михаил“, един от най-старите в региона.

Най-пълният фактологически текст за живота и делото му е „Мауро Орбини, живот и дело“ на проф. Мирослав Пантин (1926 – 2011) – това е предговор към сръбския превод на „Царството на славяните“ с много съгласителски анализи, издаден в Белград през 1968 г.

Пантин е прочел огромна колекция документи и подробно анализира интригите на висшия клир и омарата от страна на игумена на манастира „Св. Яков“ във Вишиня и председател на цялата Млетска конгрегация Джанбатиста Джурджевич. Неясенче са причините за тази конфронтация, довела до отстраняването на Орбини от манастира на остров Шпан през 1593 и разпореджението да бъде преден на инквизицията в Рим. Каквото да са били причините, те са пряк резултат от независимия характер на млади Мауро и неговите книжни пристатия. Спасява го архиепископът на Дубровник Аурелио Новарино, който трябвало да изпъли заповедта. Той го настанява в доминиканския манастир в Дубровник и прави собствено разследване. Заключениеето му е, че Мауро Орбини „е жертва на неколцина злодейци, които без никаква милост затворничели срещу живота

На 1 ноември в Столична библиотека беше представено първото пълно издание на български език на „Царството на славяните“ от Мауро Орбини, подготвено от издателство „Даман Яков“. Две студии – от проф. Надежда Драгова и от италианския българист проф. Джузепе дел Агата, въвеждат в текста. Преводът е дело на Симеон Тодоров и Елица Попова. Главният инициатор на това значимо дело е директорът на библиотеката поетът Михаил Белчев, който организира през 2009 година с подкрепата на Министерството на културата издаването от същото издателство на едно лукузно фототипно издание на „Царството на славяните“, което вече е подарено на държавни глави и на папа Бенедикт XVI.

всички народи, които принадлежат на славянския език с много от различни войни, които са водили в Европа, Азия и Африка, напредва на тяхната империя, дрената им религия и времето на тяхното покръстване в християнство. Най-вече се виждат успехите на царете, които преди са встъпвали в Далмация, Хърватска, Босна, Сърбия, Рашка и България.“

Орбини повежда проигрумена от Хилендар на едно невероятно пътешествие през моцта на славянството и неговите царе – теза, умело защитавана със силата на един патетичен изказ и не на последно място с 6 родословия на царски родове и 9 герба.

В онези години гербът – националният герб, както бихме казали днес, е най-силно доказателство за историческия истиня и национален претрж.

И така в началото на раздела за България Паисий вижда един гордо изправен вълк под царската корона в стъпка наляво. Според проф. Надежда Драгова, един от най-авторитетните изследователи на Орбини, образът е възмущавал вероятно от монета от времето на Иван Шишман (1371 – 1395), където е изобразен тъмко такъв вълк в противоборство с османския завоетвал.

И Паисий пише: „Българите, славянски народ, идват от Скандинавия (това твърди Орбини за цялото славянство), установили се в онова възнен край на Германия, който се име от Пемерското море, наричано и Балтийско, там се спрели за известно време. Оттам тръгнали да плячкосват и опожаряват всичко, завели обширни местности край голямата река Волга, от която произлиза името, нарекли се вулгари, а после бугари. След известно време част от тях напуснала Волга и стигнала Дунав, а най-накрая навлезли в Тракия.“

После пред него се разгръща една героична версия на българската история с битки, поражения и победи, но Мауро Орбини не пропуска в приетия от него стили да изнесе лаконични пояснения отстраня на текста и да отбелязва „Българите победиха ромете“ или „ромете бяха сразени от българите“ – има десетки такива белжежки.

Паисий се доверява не само на определени исторически факти, но и на пробългарски лагос на Орбини, независимо че през латинската на царства и битки го води вероиснен български, който не спомнава дори един католически светица, за което впоследствие Паисий го критикува в „История славяноболгарска“.

Поучителни за нашия историк са и заключителните редове, в които Орбини морализаторства за разединението на българите и падането под турска власт. „Тук може да се види чудесен пример какво могат разногласиата и междусобичите. Българите, всъщност били най-моцната нация, способна да победи турската сила. Докато живеели в съгласие, не един, а всичките им врагове заедно, никога не можели да ги победат. Но когато поради раздор на царете им се разделили, напълно пропаднало царството им, което някога процъфтявало.“

Паисий се завръща не само с препишаните страници и белжежки, зареден е от въртата в успеха на своето дело и на идеята за българското освобождение.

Така Паисий Хилендарски 160 години по-късно с „История славяноболгарска“ постига същото както Мауро Орбини с аполюнията „Царството на славяните“. Те двамата създават исторически основа за упование – единият за бъдещето на огромната славянска общност, другият на своя собствен народ, българския.

и честа му“. Хитрият Джурджевич веднага разпорече „Дон Мауро да се върне на поста си в своята епископия с ненакърнени права и чест“.

Папа Климент VIII абат 4 години покъсно Мауро Орбини абат в отпачениа на север от Дубровник манастир „Св. Мария“ в Бачка, без особени задължения, но със съответствие на ранга му издръжка. Така необезпокояван, историкът продължава да пише своята славянска историография.

Като точно Мауро Орбини решава да напише „Царството на славяните“, не е ясно, може би това е най-първата му и голяма мечта, защото той е славянин в един котел от националности и конфронтации, какъвто е Дубровник. А целият регион – поле на сблъсък не само между католическа Европа и мюсюлманския свят, но също между православие и католицизма, който той официално изповядва, но остава верен на славянския си произход.

В самия край на XVI век Орбини се отправя към Пезаро при своя дългогодишен познаний и покровител, изгнания от Дубровник Марин Бобалевич. Богатият мейстат отдава на покърена в неговото голямо родолюбиво дело и сега на финала му дава възможност сполнобно да ползва богатите библиотеки на графове Урбино и особено тази на херцог Франческо Мария II дела Ровере.

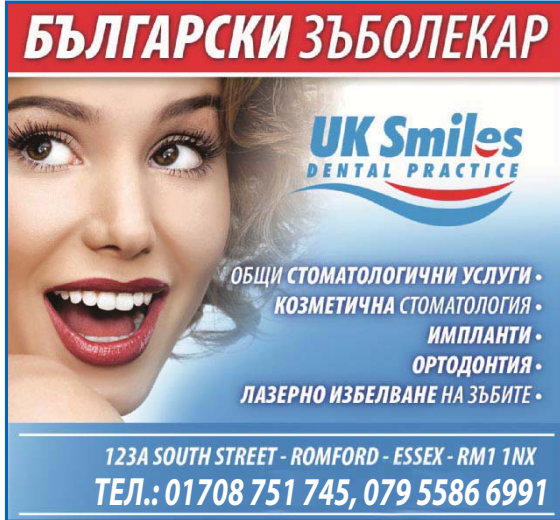
След отпечатването на „Царството на славяните“ в издателство „Джироламо Конкордия“ в Пезаро (1601) в едно красиво и сълно издание, цедро платено от неговия покровител Бобалевич и неговия герб на корицата, Орбини се завръща на стария си пост в манастира „Св. Архангел Михаил“ и остава там до 1603 г. Следват неизяснен местения из други манастири, докато най-сетне през 1610 в манастира в Стон той отново е под прицела на старите си врагове и през октомври го напусна – никакви податки накъде се е отправил този път. Една читателска белжежка в екземпляр на книгата сочи, че авторът е починал на деня на Св. Андрей – това е 3 ноември 161... последната цифра липсва – и повече нито един белг за присъствието му на този свят. Така завършва дните си този забележителен хърватски книжовник, който дава на нас, българите, неоспорим документ за историческо присъствие и значимост на народа ни.

Книгата му е посрещната с адмирация от дубровнишките книжовници, но католическите приноси са силно подрадени. В последвалото издание от 1606 е съкратен внушителният списък от ползвани автори до буквата М, тъй като мнозина от тях са „престъпници догмата“. Въпреки че на финала на заглавната страница Орбини пише, че е отпечатана „с съгласието на горестощите“, впоследствие извържната цензура включва историята в забранителния списък.

Когато Паисий за първи път развърта книгата в библиотеката в Сремске Карловци, той чете руския вариант на титулната страница, която в оригинала всъщност гласи:

„Царството на славяните,
днес погрешно наричани
„скиавони“ (роби)
история от дон Мауро Орбини
Рагузки, абат от Млет,
в което се вижда произходът на почти

БЪЛГАРСКИ ЗЪБОЛЕКАР



UK Smiles DENTAL PRACTICE

**ОБЩИ СТОМАТОЛОГИЧНИ УСЛУГИ •
КОЗМЕТИЧНА СТОМАТОЛОГИЯ •
ИМПЛАНТИ •
ОРТОДОНТИЯ •
ЛАЗЕРНО ИЗБЕЛВАНЕ НА ЗЪБИТЕ •**

123A SOUTH STREET - ROMFORD - ESSEX - RM1 1NX
TEL.: 01708 751 745, 079 5586 6991

*Редакцията на БГ БЕН сърдечно благодари на Анна Георгиева за любезно предоставения ни материал.